- कोकणात शिरगाव सारख्या एका खेडयात एक झपाटलेला डॉक्टर - डॉ. राजेंद्र चव्हाण, तेथील शाळेतील विदयार्थ्यांना प्रशिक्षण देऊन बालनाटयस्पर्धेत एकांकिका सादर करतो. या एकांकिकेचा दर्जा व बालकलाकारांचा अभिनय पाहिला की प्रशिक्षणाच्या महत्वाची प्रचिती येते.
- दुसरे उदाहरण महाराष्ट्रात मूक, बधीर, अंध अपंग अशा मुलांसाठी शाळांतील शिक्षकांना व विद्यार्थ्यांना कांचन सोनटक्के यांच्या रंगशाला या संस्थेतर्फे आधी प्रशिक्षण दिले जाते व राज्यस्तरावर या विद्यार्थ्यांसाठी एकांकिका स्पर्धा आयोजित केल्या जातात. अशा स्पर्धातून या मूक, बधीर, अपंग कलाकारांचा अभिनय पाहून आपण थक्क होतो.

म्हणूनच शालेय स्तरावर अभ्यास क्रमात नाटयकला/नाटक/प्रयोगकला यांचा समावेश होणे फार महत्वाचे आणि गरजेचे आहे.

आज बालरंगभूमीवर कार्य करणा-या संस्था फार कमी आहेत. कारण एकतर त्यांची बालनाटये दिवाळीच्या किंवा उन्हाळयाच्या सुट्टीतच सादर करावी लागतात. बाल प्रेक्षक याच वेळी प्रयोग पाहू शकतात.

बालनाटयाच्या कल्पनाही वेगळया वेगळया आहेत- बालकलाकारांनी बाल व प्रौढ प्रेक्षकांसाठी, प्रौढ कलाकारांनी बाल प्रेक्षकांसाठी सादर करण्याचे नाटयप्रयोग डॉ.मोहन आगाशी ग्रिप्स थिएटर सारखी कल्पना मांडली आहेच.

गेली २५ वर्षे बाल रंगभूमीवर कार्य करणा-या संस्थाचालकांशी मी बोललो. आज बालनाटयाचे प्रयोग आर्थिकदृष्टया न परवडणारे झाले आहे. त्यांचे विचार समजून घेतले पाहिजेत. नाटयगृहाचे भाडे भरमसाठ वाढले आहे. काही ठिकाणी नाटयगृहाच्या भाडयात सवलत मिळते पण तिकिट दर रु.६०/- लावला पाहिजे अशी सक्ती केली जाते. परंतु प्रयोगासाठी लागणारा, जाहिरात, वाहतुक नेपथ्य, प्रकाश, चहाफराळ यांचा खर्च मात्र तेवढाच असतो. म्हणजे नाटयगृहाच्या सवलतीच्या भाडयात प्रयोग केला तर तीन ते चार हजार रुपये वाचतात पण साठ रुपये तिकिट लावले तर पैसे वाचण्यापेक्षा दुप्पट तोटा होतो. तेव्हा नाटयगृहाच्या भाडयात सवलत देऊन साठ रुपये तिकिट लावा म्हणणे योग्य नाही. अहो, नाटयगृहाच्या भाडयात सवलत मिळाली पाहिजे पण नेहमीच्या तिकिटाच्या दरात प्रयोग व्हायला हवेत . म्हणजेच किमान प्रयोगाचा खर्च तरी त्यातून निघू शकेल.

बालनाटयसंस्था बालनाटयाचे प्रयोग करुन श्रीमंत झालेल्या पाहिल्यात का ? स्वप्नात तरी ? आमच्या दुर्गा झाली गौरी या नृत्यनाटयाचे प्रयोग आर्थिक तोटा सहन करत २९ वर्षे चालू ठेवले. कर्जबाजारी झालो तेव्हा नाइलाजाने प्रयोग बंद करावे लागले, एक अभिजात नृत्यनाटय बंद करावे लागणे क्लेशदायक होते. पण त्या शिवाय गत्यंतर नव्हते.

तरीही काही बालनाटय संस्था दिवाळीच्या आणि उन्हाळयाच्या सुट्टीत प्रयोग करीतच असतात. शासन नाटय संस्थेच्या व्यावसायिक नाटयप्रयोगांना अनुदान देते पण बालनाटयस्पर्धा आयोजित करण्यापलिकडे बालरंगभूमीकडे पहातही नाही. रजिस्टर्ड नाटयसंस्थांना जसे अनुदान मंजूर होते तसेच रजिस्टर्ड बाल नाटयसंस्थांना तसेच बालनाटयप्रयोगांनाही अनुदान द्यावे. तसा अध्यादेश निघाला तर बालरंगभूमीचे आजचे स्वरुप नक्की बदलू शकेल. तसे कालानुरुप ते बदलते आहेच. मुलांसाठीचे कार्टून्स व इतर चॅनल्स मुलांना बारा महिने घरबसल्या पहायला मिळतात. बालप्रेक्षकांना आता अशीच नाटकं रंगभूमीवर पहायला आवडतात. तसे प्रयोग बालनाटयसंस्थाही करु पाहतात पण यापुढेही जाऊन बाल प्रेक्षकांच्या कल्पना शक्तीशी खेळायला लावणारे वास्तव, काल्पनिक अशा बालनाटयांचे प्रयोग करुन बघायला हवेत.

आणखी एक सूचना : शाळेच्या वार्षिक परिक्षेच्या गुणात जसे खेळाच्या प्राविण्याबद्दल अधिक गुण मिळविले